

Institucionalni okvir i političko ponašanje

O kom okviru pričamo?

- Partijski sistem
- Izborni sistem

Uslovi stvaranja partijskog sistema u CG

- Nelagoda od javnog iznošenja partikularnih interesa,
- Državni klijentelizam,
- Produžetak vladavine komunističkih nomenklatura,
- Pravni nihilizam,
- Promjenjivost institucija,
- Zakon malih brojeva.

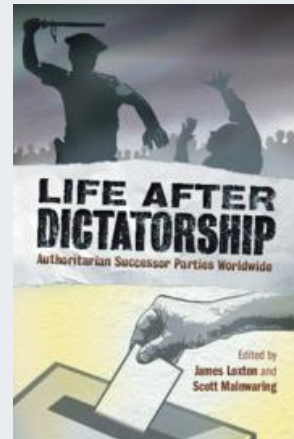
Vladimir Goati

Transformacije komunističkih partija

- Strategija lijevog povlačenja
 - Strategija pragmatične reforme
 - Nacional patriotska strategija
- (Bazoki i Ishiyama)

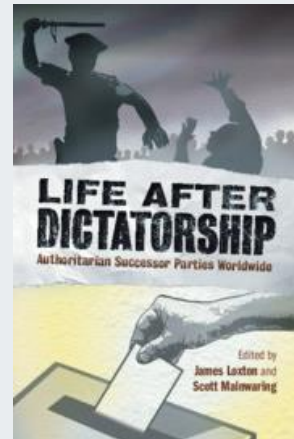
Bivše autoritarne partije

- Od 65 država koje su se demokratizovale u 3. talasu 47 (72%) se transformisalo u relevantne partije u novom sistemu, a u 35 država (54%), te partije su se u demokratskom procesu vratile na vlast
- Pitanja:
 - Zašto opstaju partije nasljednice autoritarnih partija (i ponekad pobjeđuju na izborima)?
 - Zašto su neke uspješnije od drugih?
 - Kakvog to uticaja ima na demokratiju?

Bivše autoritarne partije

- Autoritarno naslijeđe može da im pomogne da prežive i čak da budu uspješnije u demokratiji:
 - Imaju brend
 - Imaju teritorijalnu organizaciju
 - Imaju klijentelističke mreže
 - Imaju izvore finansiranja
 - Imaju partijsku koheziju

Sistemi sa dominantnom partijom

- Sistemi sa predominantom partijom
- Sistemi sa hegemonijskom partijom
- Bilo koji drugi u kojima jedna partija nadmašuje ostale

Sartori

Sistemi sa predominantnom partijom

- Bar četiri uzastopna izborna ciklusa u kojima je jedna partija osvojila vlast na parlamentarnim izborima
- Relativno fer i poštjeni izbori
- Da mogućnost promjene i opozicionog djelovanja postoji
- Vjerodostojnost pobjeda
- Uporedni primjer: LDP u Japanu

Sistemi sa hegemonijskom partijom

- Razlika sa sistemom sa hegemonom partijom?
- Beatriz Megaloni
- Uporedni primjer: PRI u Meksiku

Karakteristike sistema sa hegemonijskim ili predominantnim partijama

- Partija koristi monopolistički pristup javnim finansijama za podsticanje klijentelističko-patronske komunikacije sa biračima
- Jednom uspostavljena ova komunikacija traje dok 1) postoje resursi, 2) postoji tražnja
- Fiskalna centralizacija potpomaže klijentelizam
- Imidž nepobjedivosti
- Realan izbor birača – biti na strani dobitnika ili gubitnika
- Patronske mreže uspješnije među siromašnim, manje obrazovanim, i stanovništvom koje živi u ruralnim područjima
- Slaba birokratija dodatno podstiče ovu komunikaciju
- Koncept opozicije nije obesmišljen iako jeste obeshrabren
- Mreža podrške počinje da propada u trenutku kada više ne može da podmiri potrebe članstva, bilo zato što su one narasle ili zbog toga što se socio-ekonomski položaj članova mreže popravio

Stvaranje predominantne partije u CG

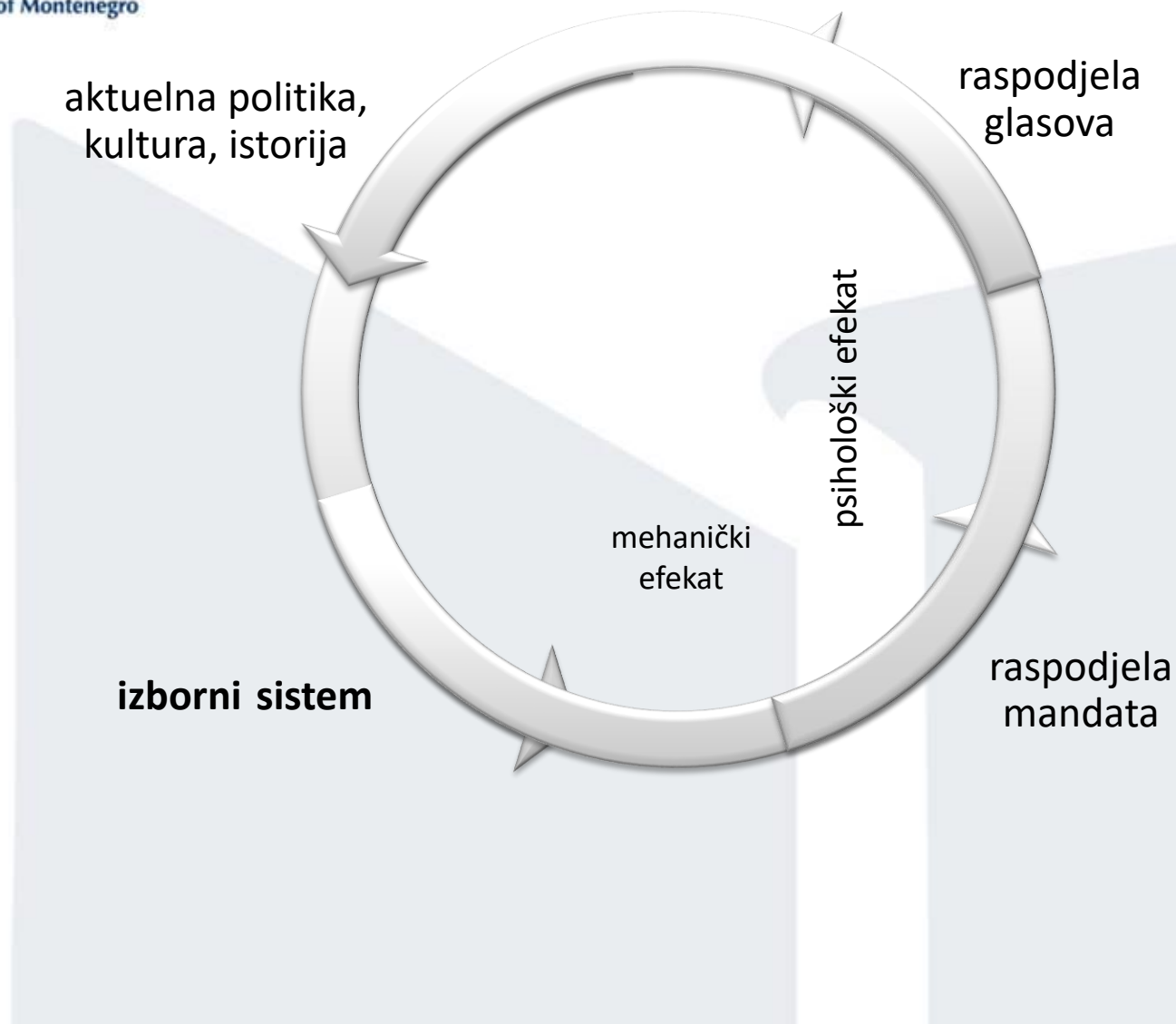
- Inicijator promjena – obračun unutar komunističke elite
- Svi lideri protestnog pokreta članovi ili funkcioneri Saveza komunista
- Nakon uspješnog prevrata nije stvorena nova politička partija
- Cilj protesta (AB revolucije) nije bila promjena sistema već odlazak konkretne elite

Darmanović, 2007

- Kontinuum upravljanja javnim resursima
- Kontinuum partije vlasti u percepciji stanovništva
- Patrimonijalni komunizam

Karakteristike izbornog sistema

Uticaj izbornog sistema

Efekti izbornog sistema koji se mogu smatrati bitnim za stvaranje partijskog sistema u CG

- Psihološki efekat: destimulisanje koncepta odgovornosti
- Mehaničko-psihološki efekat: fragmentacija partijskog sistema

Izborna kombinatorika po Juberiasu

- **Proporcionalni izborni sistem** ozakonjen je u zemljama u kojima je do transformacije došlo iznenadnim i revolucionarnim putem i gdje su nekadašnje opozicione grupe kontrolisale izbor novih pravila, npr. u istočnoj Njemačkoj, Rumuniji ili Čehoslovačkoj.
- **Mješoviti izborni sistem** prihvaćen je kao kompromis u zemljama u kojima je do transformacije došlo pregovorima između opozicije i određenih liberalnije orijentisanih djelova komunističke partije, npr. u Mađarskoj, Bugarskoj ili Sloveniji.
- **Većinski izborni sistem** praktikovan je u zemljama u kojima je bivša komunistička elita bila u ekskluzivnoj mogućnosti da bira nova pravila npr. u bivšim republikama SSSR-a, Albaniji ili nekim državama koje su nastale iz Jugoslavije (Hrvatska ili Makedonija, npr).

Uticaj izbornog sistema na partijski sistem u CG

- Na taj način proporcionalni izborni sistem, suprotno očekivanjima preisteklim iz teorija o odnosu partijskog i izbornog sistema, dodatno podstiče jačanje dominantne partije.
- Ovo je slučaj samo nakon što je položaj dominantne partije već jednom formiran, tj. partija će kroz proporcionalni izborni sistem, ako mora da počne praktično „od početka“ tj. bez startne pozicije teško doći do dominantne pozicije.

Literatura:

- Komar, Olivera, *Birači u Crnoj Gori: Faktori izborne i partijske preferencije*, Čigoja & FPN, 2013.
- Loxton, James, Mainwaring, Scott, *Life after dictatorship: authoritarian successor parties worldwide*, Cambridge University Press, 2018.